

บทที่ ๗

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของตลาดแรงงาน โดยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์แรงงานที่มีการศึกษาสูงเกินกว่าการศึกษาภาคบังคับ โดยเฉพาะแรงงานที่จบจากสายอาชีวศึกษา ซึ่งนับตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ เป็นต้นมา อัตราการว่างงานได้ลดลงเรื่อยๆ ประกอบกับปัจจุบันนี้ผู้เรียนอาชีวศึกษา มีแนวโน้มจะศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมากขึ้น จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา ของผู้จบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากสาขาบริหารธุรกิจ รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลของการศึกษาระดับนี้ และปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมอื่นๆ ว่ามีผลต่อรายได้จากการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับดังกล่าวอย่างไรบ้าง

ในการศึกษาใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มรายชื่อผู้สำเร็จการศึกษา สาขาบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากสถานศึกษาต่างๆ ที่อยู่ภายในขอบเขตของการวิจัย คือวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาในเขต ๕ ที่มีการเปิดสอนในสาขาบริหารธุรกิจ จากนั้นจึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่พอเหมาะตามที่ได้คำนวณไว้ แล้วส่งแบบสำรวจไปให้ทางไปรษณีย์ การคำนวณหาอัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษาใช้วิธีการทำให้มูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษาระดับบวส. มีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของกระแสผลตอบแทนส่วนเพิ่มตลอดชีวิตการทำงานที่เกิดจากระดับการศึกษาดังกล่าวโดยก่อนจะนำรายได้ส่วนเพิ่มนั้นมาหาอัตราผลตอบแทนภายในจะต้องปรับสมการรายได้ เพื่อแยกอิทธิพลของการศึกษาระดับ บวส. ที่มีต่อรายได้ออกจากตัวแปรอื่นๆ โดยวิธีทำสมการถดถอยพหุคูณ ตัวแปรที่ใช้นั้นสมการรายได้ประกอบด้วย

- ๑ ตัวแปรเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว ได้แก่เพศ สถานภาพสมรส
- ๒ ตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังทางการศึกษา ได้แก่ระดับการศึกษาที่สำเร็จ สาขาวิชาที่สำเร็จ ความสามารถทางการเรียน

- ๓ ตัวแปรเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ปกครองหรือครอบครัว ได้แก่ การศึกษาของบิดา อาชีพของบิดา และสถานภาพการทำงานของบิดา
- ๔ ตัวแปรเกี่ยวกับอาชีพและการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรม การทำงานพิเศษ ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ พบว่าอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลจากการลงทุนทางการศึกษา ของวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา สาขาบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีค่าเท่ากับร้อยละ ๑๒.๔๘ มากกว่าที่เคยมีผู้คำนวณไว้ในอดีต ซึ่งได้อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษา สาขาพัฒนยกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เท่ากับร้อยละ ๕.๖๗ (วัชรวิ วัฒนาเดชาพันธ์, ๒๕๒๒) เมื่อพิจารณาว่าเป็นผลการคำนวณของระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอีกระดับ ประกอบกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง และการที่อัตราค่าจ้างงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับนี้ลดลงเรื่อยๆ แต่ในขณะเดียวกันอุปทานแรงงานในระดับนี้ก็เพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก ดังนั้นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลที่คำนวณได้จากการศึกษาครั้งนี้ จึงนับได้ว่ามีความสมเหตุสมผล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการคำนวณอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มต่างๆ อาทิเช่น อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานอยู่ในภาครัฐ กับที่ทำงานอยู่ในภาคเอกชน มีค่าเท่ากับ ๑๖.๑๔ กับ ๑๖.๐๖ ตามลำดับ อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษาที่จบวิชาการบัญชี กับที่จบวิชาการตลาด มีค่าเท่ากับ ๕.๑๕ กับ ๒๔.๑๒ ตามลำดับ อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในภาครัฐ และจบวิชาการบัญชีมีค่าเท่ากับ ๕.๐๕ ส่วนอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในภาครัฐแต่จบวิชาการตลาดไม่สามารถคำนวณผลออกมาได้ ทั้งนี้เนื่องจากอุปสรรคของจำนวนข้อมูลของตัวอย่างกลุ่มนี้ที่มีเพียง ๒๘ ชุด ทำให้สมการรายได้เกิดอคติ [Bias] แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายได้จริงเฉลี่ยของกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาที่จบวิชาการตลาดและทำงานในภาครัฐ พบว่ารายได้เฉลี่ยมีค่าเท่ากับ ๗,๓๕๗.๕๖ บาท/เดือน ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของผู้จบการบัญชีที่อยู่ในภาครัฐโดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ ๖,๓๘๑.๔๕ บาท/เดือน (ตารางรายได้จริงของผู้สำเร็จการศึกษา แสดงในภาคผนวก ๓) จึงสรุปได้ว่าอัตราผลตอบแทนของผู้สำเร็จการศึกษาที่จบวิชาการตลาดและทำงานในภาครัฐจะต้องมีค่าสูงกว่า ๕.๐๕ อย่างแน่นอน ส่วนในภาคเอกชนเมื่อคำนวณอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลเปรียบเทียบระหว่างผู้จบวิชาการบัญชี กับวิชาการตลาดได้ผลการคำนวณว่ามีค่าเท่ากับ ๑๐.๓๔ กับ ๒๖.๐๘ ตามลำดับ

สรุปโดยรวมของผลการคำนวณครั้งนี้พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาการตลาด ที่ทำงานในภาคเอกชนมีอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับการศึกษานี้สูงที่สุด ในขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิชาการบัญชีและทำงานอยู่ในภาครัฐมีอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับการศึกษาเดียวกันนี้ต่ำที่สุด

มีข้อสังเกตว่าการทำงานต่ำกว่าวุฒิทางการศึกษาซึ่งจะพบได้ในภาครัฐ อาจเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้รายได้ของผู้จบวิชาการบัญชีและทำงานในภาครัฐมีค่าต่ำ กล่าวคือ การที่ผู้สำเร็จการศึกษาสอบบรรจุเข้าทำงานได้ในขณะที่ยังเข้าวุฒิมหาฯ แล้วเรียนต่อปวส. พร้อมกับทำงานไปด้วย แม้ภายหลังสำเร็จการศึกษาระดับปวส. แล้วแต่ยังคงไม่ได้รับการปรับเงินเดือนให้ตามวุฒิทางการศึกษาระดับใหม่

อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้ช่วยชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงบางประการในยุคโลกาภิวัตน์ การค้าเป็นอาชีพที่เพิ่มความสำคัญขึ้นมามากกว่าอาชีพอื่น และสามารถนำไปสู่นาคตที่มั่นคงกว่า ควรที่ผู้จะตัดสินใจเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษาจะพิจารณาให้ถี่ถ้วน ผลการวิเคราะห์ของการศึกษานี้ อาจสวนทางกับค่านิยมเดิมของผู้ที่ศึกษานสายอาชีวศึกษาอยู่บ้าง แต่ทั้งนี้ เป็นเพราะโลกหมุนไป สภาพการณ์ของสังคมโลก รวมทั้งสังคมในประเทศไทยจึงเปลี่ยนแปลงไป

ในส่วนการวิเคราะห์อิทธิพลของการศึกษาที่มีต่อรายได้จากการทำงาน พบว่าการศึกษาเพิ่มขึ้นอีกระดับ คือจากระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) มาเป็นระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐.๒๗ และถ้ามีการศึกษาต่อเพิ่มขึ้นในระดับปริญญาตรี จะทำให้รายได้จากการทำงานแตกต่างเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕.๐๗ นับว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อรายได้ค่อนข้างสูง จึงเป็นเหตุผลเชิงเศรษฐกิจได้ว่า เหตุใดนักเรียนสายอาชีวศึกษาจึงมีแนวโน้มที่จะศึกษาต่อเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ พบว่าปัจจัยที่นำมาพิจารณาทั้งหมดทำให้ผลสอดคล้องรับกับทฤษฎี อาทิเช่นปัจจัยคุณภาพการศึกษา ซึ่งในที่นี้ได้แก่ สถาบันที่ผู้สำเร็จการศึกษาเรียนจบมา และคะแนนเฉลี่ยสะสมเมื่อสำเร็จการศึกษา แสดงให้เห็นว่าชื่อเสียงของสถาบันและผลการเรียนที่ดีกว่าจะทำให้เกิดความแตกต่างในรายได้ในเชิงบวก ส่วนปัจจัยการฝึกอบรม และประสบการณ์การทำงานก็ล้วนแต่มีผลต่อความแตกต่างในรายได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น มีข้อสังเกตว่าส่วนของความแตกต่างที่ประสบการณ์การทำงานทำให้เกิด

เงินในรายได้จากการทำงานมีค่าน้อยกว่า ส่วนของความแตกต่างของรายได้ที่เกิดจากการศึกษาระดับปวส. ดังนั้นการที่ผู้เรียนจบระดับปวส. เลือกเรียนต่อระดับปวส. จึงมีเหตุผลเชิงเศรษฐกิจมากกว่าการเลือกทำงานทันที บัจจัยเกี่ยวกับหน่วยงานและสถานที่ตั้งของหน่วยงานพบว่าการทำงานของบริษัทเอกชนมีผลต่อความแตกต่างของรายได้มากที่สุด และการทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ มีส่วนทำให้เกิดความแตกต่างในรายได้ในเชิงบวกเช่นกัน ส่วนฐานะของครอบครัวซึ่งใช้อาชีพของบิดาเป็นตัวแปรแทน พบว่าการมีบิดาที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้ามีส่วนกำหนดความแตกต่างของรายได้จากการทำงานของบุตร ซึ่งอาจเป็นเพราะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า ทำให้เป็นบุคคลกว้างขวาง จึงสามารถช่วยให้อุตรมีโอกาสได้งานที่ดีกว่า มีรายได้สูงกว่า

บัจจัยที่มีผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้ในทางลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับบัจจัยอื่น ๆ มีเพียง ๒ บัจจัยคือการเรียนวิชาการบัญชี กับการเปลี่ยนงาน ในขณะที่บัจจัยเกี่ยวกับเพศไม่มีผลต่อการกำหนดความแตกต่างของรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ

แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาในครั้งนีสามารถอธิบายความแตกต่างของรายได้ ได้เพียงร้อยละ ๔๒.๗๓ (ค่าของ R^2) ซึ่งนับว่าไม่สูงมากนักทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการของแบบจำลองที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ ประการแรก การละเลยบัจจัยบางประการ เนื่องจากอุปสรรคในตัวบัจจัยนั่นเอง บัจจัยดังกล่าวมีอยู่หลายประการ อาทิเช่น

๑ ความสามารถส่วนบุคคล [Personal Ability] ถ้าบุคคล ๒ คนได้รับการลงทุนในทุนมนุษย์เท่ากัน โดยมีวุฒิทางการศึกษาเหมือนกัน มีอายุ และอยู่ในสภาพแวดล้อมคล้ายกัน คนที่มีรายได้จากการทำงานมากกว่า ย่อมแสดงถึงความสามารถส่วนบุคคล หรือพรสวรรค์ ที่มีอยู่ในตัวมากกว่า แต่การที่จะแยกความสามารถส่วนนี้ออกจากบัจจัยการศึกษาเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง เพราะจะต้องทราบค่าของบัจจัยต่างๆ แล้วกำหนดให้ค่าของบัจจัยเหล่านั้นคงที่ บัจจัยดังกล่าวได้แก่ การฝึกอบรม [On-The-Job Training] การลงทุนในทุนมนุษย์ [Human Capital] สุขภาพอนามัย [Health] การกีดกันต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม [Discrimination] ความมีโชคดี [Luck] และการสนับสนุนจากญาติมิตร [Nepotism] เป็นต้น [Becker, 1964]

๒ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี [Technology Progress] เป็นอีกบัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการกำหนดความแตกต่างของค่าจ้าง ถ้าทุกอุตสาหกรรม และรวมทุกบัจจัยการผลิต มีระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเท่ากันหมด และถ้าต้นทุนถูกกำหนดให้คงที่ [Constant Cost]

ค่าจ้าง[Wages] จะเพิ่มขึ้นสัดส่วนเดียวกันหมด [Becker, 1964] ซึ่งหมายความว่าถ้าปัจจัยการผลิต(โดยเฉพาะแรงงาน) มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอัตราค่าจ้างจะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นความแตกต่างของอัตราค่าจ้างจึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนและการฝึกอบรมเพราะการฝึกอบรมจะช่วยให้ได้รับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยตรง แต่การฝึกอบรมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็มีสิ่งเดียวกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการแยกความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ออกจากการฝึกอบรมเป็นสิ่งยากพอๆ กับการแยกความสามารถส่วนบุคคลออกจากการศึกษาตนเอง

๓ ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดความแตกต่างของค่าจ้างที่มีต้นกำเนิดมาจากจำนวนแบบจำลองของการศึกษานี้ อีกหลายปัจจัยที่มีลักษณะ เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการควบคุม หรือกำหนดอัตราค่าจ้าง และเงินเดือนรวมไปถึงการกำหนดอุปสงค์รวมในแรงงาน[Aggregate Demand] ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ สหพันธ์การค้า[Trade Union] สหภาพแรงงาน[Labor Union] และสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพ[Professional Association] เป็นต้น[Blaug, 1970]

๔ อาชีพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการกำหนดความแตกต่างของรายได้ค่อนข้างชัดเจน แต่จากการออกแบบสำรวจเป็นแบบปลายเปิด(เฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ)และได้รับคำตอบมาเป็นคากลางๆ ว่าอาชีพรับจ้างเป็นจำนวนร้อยละ ๕๒ ของกลุ่มตัวอย่าง จึงไม่สามารถจัดแยกอาชีพ ออกเป็นหมวดหมู่ตามปกติได้ อาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ใช้ในการท้าววิจัยครั้งนี้จึงมีเพียงรับจ้างกับการค้า จึงเท่ากับว่ามีการละเลยกลุ่มอาชีพอื่นๆ ออกไปจากแบบจำลอง

๕ ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกมากที่มีส่วนทำให้ค่าจ้างเกิดความแตกต่างกัน เช่นการขาดข้อมูลสหเทศ ทำให้ไม่มีโอกาสเลือกงานที่ดีกว่าและมีค่าจ้างสูงกว่า การที่อุปทานแรงงานมีมากกว่าอุปสงค์ทำให้บุคคลบางกลุ่มไม่ได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในตลาดแรงงานที่เป็นทางการ[Formal Market] จึงต้องแสวงหางานในตลาดที่ไม่เป็นทางการ[Informal Market] ดังนั้นแม้ว่าจะมีคุณสมบัติเหมือนกันแต่จะได้รับรายได้ต่ำกว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างอาชีพ และระหว่างภูมิภาค [Interoccupation, Inter-Region] มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานของแรงงานในแต่ละสาขาอาชีพและแต่ละภูมิภาค จึงทำให้ค่าจ้างในแต่ละกลุ่มอาชีพ และแต่ละเขตมีความแตกต่างกันได้

การกำหนดค่าที่แน่นอนของปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะทำได้ใน เวลาอันจำกัด จึงจำเป็นต้องตัดปัจจัยดังกล่าวออกไปจากแบบจำลองในการศึกษาครั้งนี้

ประการที่ ๒ เกิดจากอุปสรรคทางเทคนิคเศรษฐมิติ [Econometrics Technique] กล่าวคือจำนวนข้อมูล และจำนวนตัวแปรอิสระเป็นตัวกำหนดขั้นแห่งความเป็นอิสระ [Degree of Freedom] การมีจำนวนตัวแปรอิสระมากเกินไป หรือมีจำนวนข้อมูลน้อยเกินไป ทำให้เกิดการสูญเสียขั้นแห่งความเป็นอิสระมาก [Lost Degree of Freedom] ดังนั้นโอกาสการมีนัยสำคัญจะน้อยลง [Pindyck and Rubinfeld, 1991] ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรอิสระทั้งสิ้น ๓๒ ตัว และมีจำนวนข้อมูลรวมทั้งหมด ๓๓๓ ชุด ในการทำสมการมีการแยกข้อมูลเป็นกลุ่มๆ เช่นแยกระหว่างสาขาวิชา แยกระหว่างภาคเศรษฐกิจ ทำให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มยิ่งลดน้อยลงจนบางสมการไม่สามารถคำนวณได้ เพราะมีข้อมูลน้อยเกินไปจนเกิดปัญหาอคติ [bias] ขึ้นจากเหตุผลนี้จึงทำให้ค่าสถิติของสมการรายได้ที่ทำการศึกษานี้มีนัยสำคัญน้อย แต่ก็ไม่ได้ทำให้ผลของการศึกษาที่ได้คิดแยกไปจากทฤษฎีแต่ประการใด

นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดอื่นๆ ซึ่งสมควรกล่าวไว้ในที่นี้ด้วย กล่าวคือ

- ๑ งานวิจัยนี้วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา โดยการคาดคะเนรายได้ในอนาคตของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาบริหารธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลสภาพตัดขวาง [Cross - Section Data] รายได้ที่สามารถคำนวณได้อาจสามารถสะท้อนสภาพตลาดแรงงานปัจจุบันได้ดี แต่อาจไม่สามารถสะท้อนสภาพตลาดแรงงานในอนาคตได้
- ๒ ความไม่สมบูรณ์ของตลาดแรงงาน ทำให้ไม่อาจสรุปได้อย่างแน่ชัดว่า ความแตกต่างของรายได้เกิดจากประสิทธิภาพการผลิต [Productivity of Labor] ที่ต่างกัน เพราะในความเป็นจริงรายได้จากการทำงานในบางหน่วยงาน ไม่สามารถวัดประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการศึกษาสูงขึ้น โดยเฉพาะในภาครัฐ ยังอาจมีบุคคลเป็นจำนวนมากที่รับรายได้ต่ำกว่าวุฒิทางการศึกษาในปัจจุบันของเขา
- ๓ งานวิจัยนี้วัดผลตอบแทนเฉพาะที่เป็นตัวเงิน เช่น เงินเดือน ค่าทำงานล่วงเวลา รายได้จากการทำงานพิเศษ เท่านั้น จึงทำให้อัตราผลตอบแทนต่อการศึกษาที่คำนวณได้ เป็นเพียงอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่สุด เพราะไม่ได้มีการนำเอาผลประโยชน์อื่นๆ ที่มีเช่นเป็นรูปตัวเงินเข้ามาคำนวณด้วย
- ๔ เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาในเชิงกรณีศึกษา [Case Study] ผลของการศึกษาในครั้งนี้จึงไม่อาจนำมาอ้างอิงกับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประเทศได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษารโครงสร้างต้นทุน [Cost Structure] ของวิทยาลัยต่างๆ จึงไม่อาจเสนอแนะประสิทธิภาพการบริหารงานภายในวิทยาลัยต่างๆ รวมทั้งนโยบายกำหนดค่าเล่าเรียน แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่งานวิจัยนี้จะพึงเสนอแนะได้ คือการลงทุนทางการศึกษาในระดับนี้ ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีความเจริญเติบโตของธุรกิจภาคเอกชนในระดับสูง สามารถให้อัตราผลตอบแทนที่คุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี จัดเป็นโครงการที่นำลงทุนในอันดับสูงโครงการหนึ่ง

๒ น่าจะได้มีการศึกษาถึงอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาในระดับนี้โดยขยายฐานของประเภทวิชาออกไป เช่นวิชาการเลขานุการ วิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิชาธุรกิจบริหาร และวิชาธุรกิจการค้าต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับวิชาการบัญชี และวิชาการตลาดว่าประเภทวิชาต่างๆ มีระดับความนำลงทุนทางการศึกษาเป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการขยายการศึกษาในสาขาต่างๆ เหล่านี้ต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย